

Oma Maa 7–12

Oma Maa. Tietokirja Suomen kodeille. Toimittanut Edwin Linkomies. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo, 7—8 1960, 9—10 1961, 11—12 1962.

Suuri kansallinen tietoteos *Oma Maa*, jonka kuutta ensimmäistä osaa esiteltiin tämän aikakauslehden vuosikerrassa 1959 (s. 513—521), on hiljakkoin valmistunut viimeistä osaansa myöten. Puuttuu enää vain erillinen hakemisto, joka sekin ilmestyy kustantajan lupauksen mukaan vielä tämän vuoden kuluessa. Teoksen kokonaissivumäärä lähentelee 6 000:ta ja kuvia on yli 4 000:n. Kyseessä on siis todella valtava painotyö, jonka saattaminen onnelliseen loppuun on vaatinut toimittajalta kansleri Edwin Linkomieheltä ja taiton sekä kuvituksen hoitaneelta maisteri Pentti Huoviselta paljon vaivaa eikä varmaankaan ole sujunut ilman moninaisia hankaluuksia. Hyvin ymmärrettävää on, että tällainen satapäisen avustajakunnan työlle rakentuva suurteos on jonkin verran myöhästynyt alkuperäisestä aikataulustaan.

Tarkasteltaessa *Oman Maan* kokonaisu suunnitelmaa Virittäjän lukijakuntaa eniten kiinnostavien alojen kannalta jää

vaikutelmaksi, että aiheet on valittu harkiten ja tasapuolisesti. Ei ole helppoa havaita tärkeiden tiedonalojen jääneen kokonaan huomiotta. Puutteeksi voinee kuitenkin katsoa, ettei teokseen sisälly esitystä suomalaisten muinaisuskonnosta ja mytologiasta.

Suomen kieltä ja suomalais-ugrilaista kielentutkimusta käsitteleviä artikkeleita on teoksen kuudessa viimeisessä osassa puolikymmentä. Paavo Ravila tarkastelee elokuun 7. päivän kirjoituksessa suomen kielen asemaa suomalais-ugrilaisessa kieliperheessä. Myös tästä kysymyksestä aikaisemmin lausutut käsitykset sekä lapin kielen ja lappalaisten ongelmalliset suhteet saavat samassa yhteydessä asiantuntevan esittelynsä. Erkki Itkonen tekee kahden päivän (2. 12. ja 1. 7.) osalle jaetussa kirjoitelmassa selkoa suomen ja sen sukukielten tutkimuksesta. (Artikkeli on huomattavasti laajennettuna ilmestynyt Tietolippaassa n:o 20.) Suuresta tutkijain parvesta piir-

retyt kuvat on tehty varmalla kädellä: objektiivisesti, mutta ei ilman pieniä persoonallisia korostuksia. Rasmus Raskin antamien herätteiden tärkeyttä Itkonen tähdentää hyvin selvästi, samoin Arvid Genetzin (ja mm. Torsten Aminoffin) tutkimusten arvoa. Nuogrammaattisen koulukunnan merkitystä hän on taipuvainen arvioimaan vähäisemmäksi, kuin näihin asti on yleensä ollut tapana. — Heikki Ojansuun syntymäpäiväksi (26. 7.) on sovitettu Martti Rapolan selväpiirteinen yleiskatsaus suomen murteisiin. Suomalaisen leksikografian vaiheita Erik Schroderuksen vokabulaarista Nykysuomen sanakirjaan tarkastelee kiintoisasti Lauri Hakulinen (9. 7.).

Henkisen kansanperinteen aloja käsitellään useissa kirjoituksissa. Martti Haavio kuvailee taitavasti valituin detailjein runonlaulajain vanhaa hengenaatelia (10. 9.), ja toisessa artikkelissa (22. 9.) hän luo selvin esimerkein valaistun yleisilmäyksen kansankertomuksiin: satujen, tarinain ym. proosamuotoisen kirjoittamattoman kirjallisuutemme monenkirjiaan maailmaan. Matti Kuusen käsialaa on osuvia huomioita sisältävä luonnehdinta sananparsista ja arvoituksista (11. 11.). Kansanomaisesta ajanlaskusta on Kustaa Vilkuna laatinut mainion esityksen (14. 10.), jossa esi-isiemme ajanlaskujärjestelmät ja niiden kehitys, riimusauvat ja kalenterin muotoutuminen nykyiselleen kuvataan asiantuntevasti ja hallitusti. Kansanmusiikkia käsittelee Erkki Ala-Könni artikkelissa, jonka kuvituksen olennaisesti perustuu kirjoittajan aineistoon (28. 9.).

Suomalaista kaunokirjallisuutta koskevia kirjoituksia on kymmenkunta, joulukossa viisi Eino Krohnin kynästä lähtenyt. Hän on mm. laatinut katsauksen suomalaiseen draamakirjallisuuteen (21. 7.) ja kuvaillut lyriikkamme vaiheita, ensin vuosisadan vaihteeseen (8. 7.), siten tarkastellen tämän vuosisadan alkupuolen runoutta (24. 8.). Jälkimmäisen artikkelin palstatilan jako ei tunnu aivan onnistuneelta: V. A. Koskenniemi on

saanut osakseen n. 8 palstaa, Otto Manninen — jota kylläkin on käsitelty hyvin arvostavasti — vajaat 4. Manninen olisi ansainnut enemmän huomiota, semmin kun L. Onervalle on uhrattu n. 3 palstaa. Eino Leinolle on omistettu erillinen, niin ikään Krohnin kirjoittama artikkeli (6. 7.). Saman tekijän käsialaa on vielä esitys 1800-luvun esteettisestä kirjallisuudenarvostelusta (9. 10.).

Edesmenneen V. A. Koskenniemen harvinaisen myöhään säilyneestä vireydestä ovat osoituksena kirjoitelmat Juhani Ahosta (11. 9.) ja Aleksis Kivestä (10. 10.). Lauri Viljanen on tarkastellut (17. 10.) kertomataidetta Järnefeltistä Jotuniin. Toini Havulla on ollut epäkiitollinen urakka: katsaus itsenäisyyden ajan suorasanaiseen kirjallisuuteen (16. 9.), eikä tulos olekaan ihan tyydyttävä. Esityksessä on liiaksi päivälehdenkriitikin leimaa, ja arvioinnit ovat kovin subjektiivisia. Hämmästyttävintä on, miten nurjasti kirjoittaja yhä suhtautuu Väinö Linnaan — samalla kun muuttamat toisen luokan kyvyt saavat kovin innokasta huomiota osakseen.

Uskonnollisten peruskirjojemme historiaa valaistaan kahdessa artikkelissa. Niilo Ikola selvittelee (4. 7.) suomenkielisen Raamatun vaiheita osoittaen havainnollisesti, miten monien mutkien takana uudet raamatunsuomennokset ovat olleet. Mutkikkaat vaiheensa on myös virsikirjamme kokenut, ennen kuin on päästy nykyiseen viralliseen laitokseen; virsikirjoja tarkastelee Onni Kurvinen ensimmäisen joulupäivän kohdalla.

Tässä yhteydessä sopii mainita myös Edwin Linkomiehen artikkeli suomenkielisestä tietokirjallisuudesta (26. 11.), oivallinen osoitus kansamme sivistystahdosta ja kulttuurimme elinvoimaisuudesta. Erittäin mielenkiintoinen on Y. A. Jäntin laatima, keskimittaa laajempi katsaus Kustannustoimi ja kirjakauppa (18. 12.); näkyvät olevan kohtalonsa paitsi kirjoilla myös kirjankustantajilla. — L. A. Puntilan kynästä ovat lähtöisin

tiivit esitykset suomen kielen valtiollis-yhteiskunnallisesta asemasta (30. 7.) ja suomalaisuuden liikkeestä (14. 8.).

Sanomattakin on selvää, että lukuisat muutkin, toisenlaisiin aihepiireihin liittyvät artikkelit sisältävät runsain määrin ajankohtaista tietoa ja ovat kiintoisaa luettavaa kenelle hyvänsä. Myös asiallisen kiinteästi ja selkeästi kirjoitetut päivämuistot ovat omiaan houkuttelemaan teoksen selailmiseen. Asia- ja painovirheitä ei ole häiriöksi asti. Oikaistakoon tässä kuitenkin pari vuosilukua: Turun Viikkosanomien sanotaan (7 : 458) alkaneen ilmestyä 1821 (po. 1820, kuten ilmenee myös s. 456 olevasta kuvasta);

Kanteletar tuli painosta 1840 eikä 1849 (10 : 136). Teoksen kieliasu, jonka rikkeisiin arvostelija edellisellä kerralla joutui varsin kovakouraisesti puuttumaan, on ilahduttavasti kohentunut. Enemmälti sanansijaa on vain joissakin harvoissa kirjoituksissa — kuten esim. kalastusta käsittelevässä (24. 7.), joka sisältää mm. semmoisia omituisia sanoja kuin *vappaat* (= *vapeet*), *verkkोजना* (= *jata*), *pilkata* (= *pilkkiä*, tai turskanpyynnin puheena ollen pikemminkin *juksata*). Kokonaisvaikutelmaksi Oman Maan myöhemmistä osista kuitenkin jää, että kieliasun huolittelukin vastaa teoksen korkeaa yleistasoa.

PAAVO PULKKINEN